

Mens ? Een vraag in vier seizoenen

Openingstoespraak van het artistiek zomerproject in de H.-Magdalenakerk Brugge

Pinkstermaandag 1 juni 2009

Wanneer je een mens ontmoet weet je meteen alles over hem of haar! Je hebt een intuïtie of een aanvoelen van wie die persoon wel kan zijn, ook al heb je meteen ook jaren nodig om hem of haar echt te leren kennen. Zo was mijn eerste ontmoeting met Mark Swysen. Hij kwam bij mij binnengewaaid met enkele postkaarten van zijn werk en meteen zag ik drie dingen die hem sterk kenmerken en die in latere installaties en tentoonstellingen duidelijker werden.

Het werk van Mark, - dat postkaartje over de Calvarie -, toonde meteen een religieuze geaardheid. Marks werk legt banden met je ziel. Een gelovige kan er binnentreden en in de vele beelden bescheiden verwijzingen vinden naar zijn overtuiging.

Het tweede woord is ethiek. Mark is ethisch bewogen. Zijn project over Fort Europa in Oostende toonde hem als een bewogen mens die zijn verontwaardiging met humor gestalte geeft. Door zijn ijver om vaste overtuigingen te doorprikken zet hij je in beweging, weg uit je vooringenomenheid.

Tenslotte is Mark een wetenschapper, en dat heeft zo zijn invloed op zijn blik op de wereld maar ook op de wijze waarop hij kunst beoefent: hij is een knutselaar. Het Griekse woord dat wij hiervoor zouden moeten gebruiken is 'poiein', dit betekent met de hand werken, scheppend bezig zijn, creëren uit het niet. Deze activiteit hebben wij nog in ons Nederlandse woord 'poëet'. Een Poëet is een schepper in navolging van dé Schepper. Het werk van Mark Swysen straalt poëzie uit, maar weet zich tegelijk zeer stevig te verankeren in de dagelijkseheid van het leven.

Samenvattend: met Mark Swysen staan wij oog in oog met een religieus en ethisch bewogen poëet die in dagdagelijkse taal met het publiek wil communiceren.

Centraal in Mark's werk staat steeds de houten plank. Een ander kiest Carrara-marmer of rode klei, acrylverf of brons, om zijn ideeën tot uitdrukking te brengen. Mark doet het met planken: mooi biologisch materiaal, bewerkt door de krachten van de natuur: wind, water vuur en aarde. Deze houten planken worden in zijn handen tot symbolen, ze leggen betekenissen in op zich neutrale objecten. De handwerker zorgt voor een perfecte gulden snede bij het zagen van zijn planken. Er ontstaat harmonie door de precieze afmeting van elk stuk. Daarop laat hij dan de poëtische kracht los van het vuur. Wat de natuur doet in zijn duizenden varianten, telkens een stukje toeval, maakt van een stuk hout een voertuig van betekenissen, onderstreept nog door de kleurentoetsen. Zo zien wij hier panelen met de blanke ontvankelijkheid van de jeugd, het ongecontroleerde vuur van de adolescentie, de rijpe wijnkleur van de zomer en de diep bruine stervenskleur van de winter. Vier eendere stukken hout krijgen sfeer en karakter mee, en worden voor ons spiegels van de levensstaat jeugd, adolescentie, volwassenheid en ouderdom.

Wij kennen nu een beetje de mens achter de kunstenaar, we weten wat zijn geleefd materiaal is dat hij wil tot spreken brengen. Nu nog zijn verhaal. Mark heeft in deze kerk die allereerst een levende gemeenschap is en blijft (dus geen tentoonstellingsruimte), een levensweg getekend. Mensen komen hier naartoe om verhalen te horen, om te reflecteren, om het diepste van zichzelf, ja om God te ontmoeten. De ingreep van Mark Swysen intensifieert de missie van deze kerk. Hij doet het met direct verstaanbare archetypes. 'Over het water stappen' is enorm rijk als betekenis. Je moet het eens onbevangen doen en je zult weten dat het te maken heeft met het overwinnen van angst, het bewaren van evenwicht, het stap voor stap vooruit gaan, tijd nemen.

De trap is een eeuwig thema in de geschiedenis van de kunst. Mark ziet het als de DNA-codering, of hoe binnen en buiten met elkaar gelinkt zijn. Voorwaar de bioloog heeft gesproken! Archetypisch is de trap steeds symbool voor de weg naar binnen, naar je intiemste ik. Tegelijk is het symbool van het hoogste streven van de mens. De reden waarom hij torens bouwt en naar de sterren lijkt te reiken.

Dan heb je de vier panelen. Vier is steeds verbonden met de aarde: de vier hoeken van het kloosterpand, de vier windstreken, de vier seizoenen... ze proberen steeds het bestaan te beschrijven zoals het is. D.w.z. met alle beperktheden en spanningsvelden van dien. Hier herinneren ze aan de vier periodes uit het leven.

Daarom moet er hoog in de kerk ook een ideaalbeeld aangebracht zijn: de mens van Vitruvius (da Vinci), of de harmonie. Het is een mooi toeval dat wie daarnaar opkijkt, Christus in een heel andere uitgestrektheid in het vizier krijgt.

Dan bots je op de tunnel, een symbool van de smalle weg. Je bent gedwongen er alleen doorheen te gaan. Het is eigen aan het leven dat je alleen staat voor de meest fundamentele keuzes. Hier komen voor het eerst woorden op de proppen. Het zijn spiegels die je tonen hoe mooi je bent, maar ook vragen naar je volgende stap. Negen houdingen uit het enneagram, die er in feite slechts drie blijken te zijn: je bent uitgenodigd even stil te staan en tijd te maken..... voor jezelf, je eigenste Zelf.

Als je die tocht hebt gerealiseerd ben je wellicht verstild, en heeft de kunstenaar zijn taak volbracht.

Koen Seynaeve

YOT